

Piotr Krystians*

POLSKO-NIEMIECKA WSPÓŁPRACA SŁUŻB POLICYJNYCH (LUBUSKIE-BRANDENBURGIA)

Przestępczość kryminalna nie uznaje granic terytorialnych. Stwierdzenie to nabrało nowego wymiaru w wyniku przemian ustrojowych zapoczątkowanych w 1989 r. Obok, niewątpliwie przeważających, pozytywnych zmian w sferze politycznej, społecznej i gospodarczej Polska musiała stawić czoła również negatywnym aspektom procesu transformacji. Uwidoczniły się one m.in. w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego. Zdaniem Andrzeja Miśiuka i Mariusza Sokołowskiego: „Upadek systemu komunistycznego w krajach Europy Wschodniej spowodował przełamanie różnorodnych barier [...] Niestety, jednocześnie uwolnił hamulce i umożliwił eksplozję przestępczości w krajach postkomunistycznych, poważny problem społeczny w tym regionie Europy” (2002, s. 210-211). Wzrost zagrożenia przestępczością kryminalną wynikał m.in. z gwałtownego rozwoju i działalności zorganizowanych grup przestępczych. Wykorzystując niejasne powiązania na styku polityki i biznesu trudniły się one: kradzieżami, wymuszeniami rozbójniczymi, praniem brudnych pieniędzy, handlem „żywym towarem”, przemysłem alkoholu itp. Terytorium Polski stanowiło także jeden z głównych szlaków tranzytowych handlu narkotykami oraz samochodami kradzionymi w Europie Zachodniej. „To wszystko – dodawali wspomniani autorzy – doprowadziło do powstania sytuacji, w której nawiązanie współpracy międzynarodowej w dziedzinie policyjnej i ochrony granic stało się palącą potrzebą, odczuwaną zarówno przez kraje Unii Europejskiej, jak i państwa ubiegające się o włączenie w struktury współpracy zachodnioeuropejskiej” (tamże, s. 211; szerzej: Paciorkowski 2004, s. 11-12).

Szczególnie narażone na ww. niebezpieczeństwa były w pierwszych latach transformacji tereny przygraniczne, zwłaszcza te leżące wzdłuż granicy polsko-niemieckiej (do 2004 r. zewnętrzna granica UE). Szczególna rola w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości kryminalnej oraz ochro-

***Piotr Krystians** – mgr, zatrudniony w Instytucie Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. Jego badania koncentrują się wokół historii politycznej państwa polskiego po zakończeniu II wojny światowej oraz działalnością organów bezpieczeństwa w okresie PRL.

ny porządku publicznego przypadła lokalnym jednostkom polskiej policji i ich współpracy z zachodnimi partnerami (zwłaszcza policją niemiecką).

Patrząc z perspektywy dwudziestu lat zasadnym wydaje się wyodrębienie dwóch etapów we wzajemnych kontaktach przedstawicieli polskich służb i ich zagranicznych (głównie niemieckich) partnerów. Pierwszy, obejmujący lata 90. XX wieku stanowił okres przełamywania różnego rodzaju barier (mentalnych, prawnych i organizacyjnych) oraz tworzenia podstaw przyszłej współpracy. Drugi, którego umowną granicę wyznacza rok 2002 (polsko-niemiecka umowa o współpracy na terenach przygranicznych) służy zacieśnianiu wzajemnych kontaktów, precyzowaniu wspólnych celów i metod działania, co m.in. stanowi konsekwencję zbliżania i ostatecznie wejścia Polski do UE.

Już w „Traktacie między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy” z 17 czerwca 1991 r. znalazł się zapis o wzajemnym współdziałaniu „w zwalczaniu zorganizowanej przestępczości, terroryzmu, przestępczości gospodarczej, przestępczości związanej z narkotykami, karalnego handlu dziełami sztuki [...] oraz wytwarzania i wprowadzania do obiegu fałszywych środków płatniczych” (por.: Dz. U. 1991, nr 14, poz. 56). W listopadzie tego roku zawarte zostało pierwsze porozumienie między polską i niemiecką policją, dotyczące zwalczania przestępczości zorganizowanej (Paciorkowski 2004, s. 12)¹. Obecnie współpraca polskich i niemieckich służb policyjnych opiera się na „Umowie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy policji i straży granicznych na terenach przygranicznych”, podpisanej 18 lutego 2002 r. w Berlinie (weszła w życie 12 czerwca 2003 r., Dz. U. 2003, nr 223, poz. 1915)². W dokumencie tym czytamy m.in.: „[...] kierując się wolą skuteczniejszego przeciwdziałania przestępczości na terenach przygranicznych i ustanowienia optymalnych zasad, form oraz sposobów współpracy operacyjnej i działań prewencyjnych [...] Umawiające się Strony postanawiają zacieśnić współpracę na terenach przygranicznych między organami policji i straży granicznych w zakresie zwalczania i zapobiegania przestępczości, a także w dziedzinie przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa i porządku publicznego”. Odnosnie współpracy policyjnej umowa

¹Weszło ono w życie 14 sierpnia 1992 r. i obowiązywało do 2004 r., kiedy to weszła w życie „Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz szczególnie niebezpiecznych przestępstw”, podpisana we Wrocławiu 18 czerwca 2002 r., (Dz. U. 2004 nr 248, poz. 2486).

²Dz. U. 2003 nr 223, poz. 1915. Identyczną Umowę zawarto już w kwietniu 1995 r. Nie została ona jednak ratyfikowana, w związku z czym jej zapisy nie miały mocy wiążącej i nie weszły w życie.

dotyczy takich kwestii, jak:

- usprawnienie wymiany informacji (przekazywanie danych o osobach dopuszczających się czynów przestępczych),
- intensyfikacja wzajemnego komunikowania się (wyznaczenie osób odpowiedzialnych za sprawy kontaktów),
- koordynacja działań (tworzenie zespołów koordynujących działania służb porządkowych),
- polepszanie dróg łączności,
- szkolenie i doszkalać funkcjonariuszy (Dz. U. 2004, nr 248, poz. 2486).

Ponadto katalog wspólnych działań obejmuje: wzmocnienie współpracy przy zwalczaniu i zapobieganiu przestępczości (organizowanie wspólnych patroli i grup roboczych) oraz planowanie i realizację wspólnych programów prewencji kryminalnej. Do wykonywania postanowień umowy wyznaczono m.in. komendanta wojewódzkiego Policji w Gorzowie Wlkp. oraz komendanta Lubuskiego (obecnie Nadodrzańskiego) Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim (Dz. U. 2004, nr 248, poz. 2486)³.

W dniu 15 stycznia 2003 r. komendant wojewódzki Policji w Gorzowie Wlkp. i prezydent Prezydium Policji we Frankfurcie n/O podpisali protokół dotyczący zasad i warunków realizacji wspólnych patroli. W dokumencie tym wskazano m.in. osoby realizujące zadania prewencyjne (kierownik Działu I Sztabu Prezydium Policji we Frankfurcie n/O oraz naczelnik Wydziału Prewencji KWP w Gorzowie Wlkp.), określono częstotliwość organizowania stałych spotkań roboczych oraz ustalono zasady dotyczące miejsc, pory i rodzaju pełnionych służb. Zaznaczono również, że patrole rozwiązują problemy zgodnie z procedurą i przepisami państwa, na obszarze którego wykonywane są zadania (Bartuszek 2004, s. 18).

Uzupełniając zapisy umowy z 2002 r., 28 kwietnia 2005 r. szefowie policji w Gorzowie Wlkp. i Frankfurcie n/O podpisali „Protokół uzgodnień w sprawie metod i warunków realizacji umowy międzyrządowej” (umożliwia bezpośrednią współpracę jednostkom powiatowym nieposiadającym wspólnej granicy), a 20 marca 2006 r. obie strony podpisały „Zasady realizacji

³Działania Straży Granicznej koncentrują się na zwalczaniu i zapobieganiu: 1) nielegalnego przekraczania granicy, 2) przemytu osób przez granicę, 3) fałszowaniu dokumentów uprawniających do przekraczania granicy.

wspólnych służb patrolowych”⁴.

Początkowo koordynacją współpracy zagranicznej w KWP Gorzów Wlkp. zajmowało się trzech funkcjonariuszy, stanowiących Zespół ds. Obsługi Kontaktów Zagranicznych Policji, mieszczący się w strukturze Wydziału Prezydialnego KWP (w tym jedna osoba pracująca w Zielonej Górze). Od połowy 2007 r. operacyjną i pozaoperacyjną współpracę międzynarodową realizuje i koordynuje Zespół Międzynarodowej Współpracy Policji, funkcjonujący w Wydziale Wywiadu Kryminalnego KWP. Zespół liczy trzech funkcjonariuszy (w tym dwóch w charakterze wojewódzkich oficerów kontaktowych) i dwóch pracowników cywilnych (specjaliści ds. wdrażania do-robku Schengen). Do zadań Zespołu należy:

- koordynacja i obsługa roboczych kontaktów zagranicznych policjantów województwa lubuskiego,
- zapewnienie funkcjonalnego, prawnego i organizacyjnego uporządkowania trybu postępowania przy realizacji kontaktów Policji z zagranicą,
- tłumaczenie spotkań dwustronnych,
- analiza materiałów obcojęzycznych i obsługa korespondencji zagranicznej,
- przygotowywanie wizyt partnerów niemieckich oraz wyjazdów delegacji Policji lubuskiej do Niemiec,
- merytoryczny nadzór nad sporządzaniem relacji z wyjazdów i wizyt,
- uzyskiwanie i udzielanie informacji o charakterze policyjnym na potrzeby jednostek terenowych oraz policji niemieckiej i innych krajów,
- opracowywanie analiz statystycznych i sprawozdań dotyczących współpracy międzynarodowej⁵.

⁴Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2006 oraz plany współpracy na rok 2007 Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp., 14.I.2007 r., b.p. W dniu 10 lipca 2009 r. podpisano nowelizację „Protokołu uzgodnień...”, uwzględniającą zmiany w strukturach organizacyjnych zarówno KWP Gorzów Wlkp., jak i Prezydium Policji we Frankfurcie n/O oraz nowelizację „Zasad realizacji wspólnych służb patrolowych”, dostosowaną do Zarządzenia nr 768/07 komendanta głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym.

⁵Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2008 oraz plany współpracy na rok 2009 Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp., b.d.

Dnia 21 grudnia 2007 r. (data przystąpienia Polski do układu z Schengen) nastąpiła kolejna reorganizacja modelu prowadzonej współpracy. Do Zespołu Międzynarodowej Współpracy Policji dołączyło sześcioro funkcjonariuszy, którzy podjęli pracę w Polsko-Niemieckim Centrum Współpracy Służb Granicznych, Policyjnych i Celnych w Świecku, gdzie pełnią całodobową służbę w sali operacyjnej. Do zadań załogi Centrum w Świecku należy realizacja wniosków/zapytań polskich i niemieckich jednostek policji, które wymagają szybkiej odpowiedzi i nie mają tzw. wysokiego stopnia złożoności (np. potwierdzenie tożsamości osób, autentyczności dokumentów, sprawdzenia w rejestrze rzeczy utraconych). Rolą dyżurnych Centrum jest również uruchamianie właściwych służb na wypadek zdarzenia mogącego przybrać charakter transgraniczny (np. ucieczka z miejsca wypadku, pościg za skradzionym pojazdem). Nadzór nad pracą grupy dyżurnych sprawuje doświadczony w sprawach międzynarodowej współpracy oficer, który pełni funkcję koordynatora⁶.

Z uwagi na położenie geograficzne województwa lubuskiego i najdłuższy odcinek wspólnej granicy, głównym partnerem KWP Gorzów Wlkp. są służby porządkowe Brandenburgii. Należą do nich:

- Prezydium Policji Frankfurt n/O⁷,
- Krajowy Urząd Kryminalny Brandenburgii w Eberswalde⁸.

⁶Obecnie ze strony polskiej w Centrum pracuje 25 funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Celnej. Skład strony niemieckiej to 40 funkcjonariuszy i pracowników cywilnych (21 pracowników Policji Federalnej, 15 pracowników Policji Brandenburgii, 1 przedstawiciel Policji Meklemburgii – Pomorza Przedniego i Policji Saksonii, 2 pracowników Służb Celnych). Funkcjonariusze niemieccy pełnią służbę w dwóch grupach. Pierwsza to funkcjonariusze pełniący służbę całodobowo w systemie zmianowym w sali operacyjnej. Druga natomiast to osoby pełniące służbę dzienną 8-godzinną (kierownictwo, logistyka, tłumacze, sekretariat oraz funkcjonariusze realizujący zapytania o podwyższonym stopniu trudności, których realizacja nie jest możliwa niezwłocznie). W sali operacyjnej pełnią służbę funkcjonariusze Policji Krajowej z Brandenburgii (Landespolizei) oraz Policji Federalnej (Bundespolizei).

⁷2 kwietnia 2003 r. w strukturze jednostki wyodrębniono komórkę ds. współpracy z Policją polską (Niemiecko-Polski Punkt Kontaktowy – Deutsch-Polnische Verbindungsstelle), gdzie pracowało 10 osób. Do zadań tej komórki należało prowadzenie współpracy przygranicznej o charakterze operacyjnym (wymiana informacji policyjnych) oraz koordynowanie współpracy pozaoperacyjnej. W 2007 r. pracownicy zajmujący się wymianą informacji policyjnych zostali przeniesieni do pełnienia służby w Centrum Współpracy w Świecku, na etatach Krajowego Urzędu Kryminalnego Brandenburgii. W wyniku reorganizacji zlikwidowano Niemiecko-Polski Punkt Kontaktowy, a zadania związane z koordynowaniem współpracy przejęła nowo utworzona komórka organizacyjna (Pełnomocnik Prezydium Policji we Frankfurcie n/O do spraw niemiecko-polskich relacji).

⁸Jest to organ właściwy do ścigania przestępstw gospodarczych, kryminalnych o znacz-

Jednostki lubuskiej Policji utrzymują również ożywione kontakty ze służbami porządkowymi z pozostałych landów nadgranicznych (Krajowy Urząd Kryminalny LKA 741 Berlin, Krajowy Urząd Kryminalny Saksonii w Dreźnie, Punkt Kontaktowy w Großschönau/Dyrekcja Policji Górne Łużyce – Dolny Śląsk oraz Dyrekcja Policji w Anklam/Meklemburgia – Pomorze Przednie). Oprócz współpracy z partnerami niemieckimi, KWP Gorzów Wlkp. realizuje zlecenia przekazywane przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Komendy Głównej Policji z innych państw, a także utrzymuje kontakty z oficerami łącznikowymi innych państw, akredytowanymi w Polsce i polskimi oficerami łącznikowymi za granicą (np. w ambasadzie RP w Berlinie oraz Europolu).

Cele wspólnych działań, zawarte w przytoczonych powyżej regulacjach prawnych, stanowią jedynie wytyczne, których doprecyzowanie następuje w toku konsultacji na szczeblu regionalnym. Z dostępnych sprawozdaniach dotyczących opisywanej materii (obejmujących lata 2005-2008) wynika, iż za priorytetowe cele współpracy z policją niemiecką uznawano wówczas: wymianę doświadczeń zawodowych, przedsięwzięcia szkoleniowe, wspólne ćwiczenia wyspecjalizowanych służb, wspólne patrole prewencyjne i kontrole drogowe, tworzenie wspólnej analizy stanu bezpieczeństwa na terenach przygranicznych, uczestnictwo w projektach unijnych (m.in. PHARE CBS 2002 i INTERREG), wymianę za pośrednictwem oficerów łącznikowych informacji (o osobach, zdarzeniach, dokumentach, środkach transportu, prowadzonych sprawach, grupach przestępczych, zjawiskach kryminalnych, przepisach obowiązującego prawa), powoływanie wspólnych grup roboczych (wykrywanie spraw o dużym stopniu złożoności i zasięgu transgranicznym) oraz prowadzenie wspólnych czynności poszukiwawczych.

W latach 2009-2010 główny nacisk położono na podnoszenie kwalifikacji zawodowych lubuskich policjantów, przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz zwalczanie przestępstw w regionie przygranicznym. Osiągnięciu ww. celów służyły m.in.:

- udział w projekcie „Kursy językowe oraz szkolenie i doskonalenie zawodowe polskich i niemieckich funkcjonariuszy Policji w latach 2009-2011 w aspekcie policyjnych działań transgranicznych”,
- współpraca z Prezydium Policji Frankfurt n/O w obszarze integracji systemów dowodzenia,

nym stopniu złożoności, przestępczości zorganizowanej oraz prowadzenia obserwacji i posągów o zasięgu krajowym. W jego strukturze znajduje się Wydział Interpol/Pomoc Prawna. Z chwilą utworzenia Centrum w Świecku, 1 pracownik tego wydziału został oddelegowany do pełnienia służby w tej placówce.

- wzajemna wymiana informacji policyjnych w ramach Placówki w Świecku oraz Zespołu Międzynarodowej Współpracy Policji KWP w Gorzowie Wlkp.,
- wspólne służby patrolowe, kontrole ruchu drogowego i kontrole operacyjne⁹.

Potwierdzeniem faktu zacieśniania współpracy policyjnej, zwłaszcza w okresie po wstąpieniu Polski do UE, była stale wzrastająca liczba realizowanych spraw. O ile w 2000 r. zrealizowano 1053 sprawy o charakterze informacyjnym, to w pierwszym pełnym roku naszego członkostwa w UE (2005) ich liczba wzrosła do 1567 (w tym z wniosku strony polskiej – 604, z wniosku strony niemieckiej – 963, a na wniosek innych instytucji – 214)¹⁰. W kolejnych latach liczba zarejestrowanych spraw w zakresie wymiany informacji policyjnych i koordynacji współpracy systematycznie wzrastała. Gwałtowny wzrost nastąpił z chwilą otwarcia placówki w Świecku (blisko 7000 spraw w 2009 r.).

W praktyce współpraca lubuskich jednostek policji z partnerami niemieckimi koncentruje się głównie na organizowaniu wspólnych służb patrolowych i kontroli drogowych. W początkowym okresie realizacji tego typu działań (lata 2003-2004) zrealizowano 53 służby, w tym 28 na terenie Polski i 25 na terenie Niemiec (Bartuszek 2004, s. 19). Wspólne patrole (piesze i zmotoryzowane) obejmują głównie obszary przygraniczne (Frankfurt/Ślubice, Guben/Gubin, Bad Muskau/Łęknica, Seelow/Kostrzyn), jak również tereny leżące w pewnym oddaleniu od granicy (np. Cottbus, Zielona Góra). Nasilenie służb patrolowych przypada na okres świąt i dni wolnych od pracy oraz imprez masowych, organizowanych po obu stronach granicy (np. Przystanek Woodstock). „Wspólne patrole pozwalają policjantom prowadzić rozpoznanie osób i zdarzeń pozostających w obszarach ich zainteresowań – stwierdził podczas konferencji nt. współpracy przygranicznej w 2004 r. zastępca komendanta KPP w Krośnie Odrz. kom. Bohdan Biały. – Dzięki wspólnym patrolom współpraca staje się coraz bardziej efektywna, rodzą się znajomości służbowe oraz prywatne przyjaźnie. Funkcjonariusze poznają w praktyce metody działania kolegów z sąsiedniego kraju, zasady i przepisy funkcjonującego tam prawa, obowiązujące procedury. Na bieżąco starają się też rozwiązywać problemy, z jakimi spotykają się mieszkańcy po

⁹Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w I półroczu 2009, 13.VII.2009 r., b.p.

¹⁰Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2005 oraz plany współpracy na rok 2006 Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp., b.d.

Tabela 1

Ilość zarejestrowanych spraw

Okres	Sprawy na wniosek strony polskiej	Sprawy na wniosek strony niemieckiej	Sprawy na wniosek innych instytucji*	Ogółem
2002	467	382	104	858
2003	559	451	173	1010
2004	599	865	216	1464
2005	604	963	214	1567
2006	595	1047	brak danych	1642
2007	814	1324	brak danych	2138
2008	1780	4298	brak danych	6078
2009	1429	4975	437	6841
2010**	945	2505	292	3742

* sądy, prokuratury, urzędy celne.

** dane z I półrocza 2010 r.

Źródło: Sprawozdania z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej oraz plany współpracy Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. z lat 2005-2010 (obliczenia autora).

obu stronach granicy” (tamże, s. 19-20).

W kolejnych latach kontynuowano ten rodzaj współpracy, który stopniowo obejmował coraz większy obszar oraz liczbę funkcjonariuszy. Z uwagi na trudną sytuację finansową Policji, współpraca międzynarodowa w I półroczu 2010 r. uległa istotnemu ograniczeniu. Funkcjonariusze garnizonu lubuskiego wraz z niemieckimi partnerami przeprowadzili w tym czasie zaledwie 25 wspólnych służb patrolowych (wszystkie po stronie niemieckiej).

Współdziałanie dotyczy także wspólnego patrolowania dróg przez policjantów obu państw. W informacji rzecznika prasowego KWP w Gorzowie Wlkp. z 2004 r. czytamy: „Chyba po raz pierwszy w historii polskie drogi były patrolowane przez niemieckich policjantów. Działo się tak podczas tegorocznej akcji Znicz 2004 [...] Niemiecko-polskie patrole można było zauważyć na głównych drogach całego regionu i w największych miastach. Ich zasadniczym celem było udzielanie pomocy obywatelom Niemiec, którzy licznie odwiedzają nasz kraj właśnie w okresie świątecznym, a którzy ze względu na zmiany w organizacji ruchu często mają kłopoty z poruszaniem się po drogach naszego regionu” (Kulesza 2004, s. 17). W kolejnych latach zacieśniono ten rodzaj współpracy czego efektem były m.in.: 1) policyjna kompleksowa kontrola drogowa na odcinku Fürstenwalde-Frankfurt n/O

Tabela 2

Wspólne służby patrolowe

Okres	na terytorium Polski	na terytorium Niemiec	Ogółem
2005	34	33	67
2006	37	37	74
2007	78	61	139
2008	84	98	182
2009	55	59	114
2010*	—	25	25

* dane z I półrocza 2010 r.

Źródło: zob.: tabela 1.

z udziałem Federalnej Straży Granicznej i niemieckich Służb Celnych pod nadzorem szefów pionu Ruchu Drogowego KWP Gorzów Wlkp. i Poznań (26.01.2005 r.); 2) kontrola operacyjna z udziałem funkcjonariuszy pionu kryminalnego KPP Słubice i KP Fürstenwalde na trasie Autostrady Federalnej BAB 12 (22.02.2007 r.); 3) kontrole drogowe na odcinku trasy E-30 Myszecin-Pożrzadło z udziałem funkcjonariuszy KPP Świebodzin i KP Königs Wusterhausen (21-22.03.2008 r.)¹¹.

Utworzenie placówki w Świecku, oprócz zacieśnienia dwustronnych kontaktów, miało także bezpośrednie przełożenie na wzrost efektywności podejmowanych działań w zakresie ścigania osób dopuszczających się czynów przestępczych. Usprawnienie systemu wymiany informacji o popełnionych przestępstwach umożliwiło funkcjonariuszom po obu stronach granicy skuteczniejsze działania operacyjne (pościgi, śledztwa itp.). W 2009 r. za pośrednictwem Centrum w Świecku przeprowadzono 24 akcje na terytorium Polski związane z lokalizacją i zabezpieczeniem skradzionych w Niemczech pojazdów. Ogółem udało się odzyskać 48 pojazdów i 3 maszyny budowlane o łącznej wartości ponad 1 mln euro (zatrzymano 24 sprawców). W I półroczu 2010 r. odnotowano z kolei 83 zgłoszenia, które wymagały natychmiastowego działania (np. informacje o pościgach transgranicznych lub o skradzionych pojazdach). W ich wyniku udało się odzyskać i zabezpieczyć 31 pojazdów, zatrzymano pięciu sprawców oraz jedną osobę poszukiwaną¹².

¹¹Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2005...; Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2008...

¹²Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pracy Zespołu Międzynarodowej Współpracy Policji WWK KWP Gorzowie Wlkp. w I półroczu 2010 r., b.d. Ogółem

Pomiędzy funkcjonariuszami obu państw dochodzi także do częstych spotkań roboczych, dotyczących rozwiązywania konkretnych problemów z zakresu przestępczości kryminalnej na terenie przygranicznym. Spotkania takie stanowią okazję do wymiany doświadczeń oraz poznania metod pracy funkcjonariuszy z sąsiednich jednostek. Na przykład w 2008 r. harmonogram tego typu spotkań obejmował m.in.: 1) spotkanie robocze dotyczące opracowania harmonogramu służb patrolowych w Gubinie/Guben oraz wspólnych służb ruchu drogowego (Krosno Odrz. 18.01.2008 r.); 2) spotkanie dotyczące wspólnych uzgodnień w sprawie pościgu transgranicznego (Gorzów Wlkp. 31.01.2008 r.); 3) naradę roboczą celem wymiany doświadczeń w kwestii przestępczości transgranicznej i współpracy między jednostkami (Frankfurt n/O 26.03.2008 r.); 4) podsumowanie współpracy po włączeniu Polski do strefy Schengen – plan dalszej współpracy na rok 2008 (Cottbus 20.05.2008 r.); 5) spotkanie robocze przedstawicieli pionów kryminalnych jednostek przygranicznych policji na temat przestępczości samochodowej (Gorzów Wlkp. 4.09.2008 r.); 6) spotkanie robocze szczebla kierowniczego Policji oraz niemieckich i polskich prokuratorów na temat: „Transgraniczna przestępczość zorganizowana” (Königs Wusterhausen 25-26.09.2008 r.); 7) spotkanie w sprawie procedur prowadzenia obserwacji transgranicznej (Gorzów Wlkp. 13.10.2008 r.); 8) naradę roboczą poświęconą omówieniu przepisów ruchu drogowego (Fürstenwalde 20.11.2008 r.)¹³.

Podobne działania kontynuowano także w kolejnych latach. Przykładowo, 25 sierpnia 2009 r., na zaproszenie Prezydium Policji we Frankfurcie n/O, w naradzie poświęconej przestępczości przygranicznej wzięli udział komendanci powiatowi Policji ze Słubic i Krosna Odrz. Podczas narady strona polska i niemiecka przedstawiły dane statystyczne odnośnie zdarzeń kryminalnych i dokonały oceny stanu bezpieczeństwa w rejonie przygranicznym. Ponadto utworzono wspólną grupę roboczą pn. „Przestępczość transgraniczna”, składającą się z trzech zespołów zajmujących się opracowaniem i wdrożeniem koncepcji ograniczenia kradzieży (z garaży, samochodów oraz z ogrodów i domków letniskowych). Z kolei 28 października 2009 r. odbyło się spotkanie robocze z udziałem: komendantów powiatowych Policji w Słubicach, Sulęcinie i Międzyrzeczu, kierowników komisariatów niemieckiej Policji oraz kierownika Stanowiska Dowodzenia Prezydium Policji we Frankfurcie n/O. Celem spotkania była prezentacja i omówienie stanu bezpieczeń-

w 2010 r. Centrum w Świecku pośredniczyło w organizowaniu 112 pościgów transgranicznych oraz przyczyniło się do odnalezienia 62 skradzionych samochodów i 4 maszyn budowlanych.

¹³Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2008. ...

stwa w powiatach po obu stronach Odry. Poza tym dyskutowano o różnicach w polskim i niemieckim prawie, będącym podstawą do prowadzenia czynności policyjnych oraz metodach i formach prowadzenia wspólnych działań zmierzających do polepszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego¹⁴.

Oprócz spotkań roboczych systematycznie organizowane są spotkania na szczeblu kierowniczym. Służą one przede wszystkim omówieniu efektów dotychczasowych działań, a także ustaleniu wytycznych i priorytetów na przyszłość. Takie spotkanie miało miejsce m.in. 29 września 2005 r. w Gorzowie Wlkp. Uczestniczyli w nim: szef Sztabu Prezydium Policji Frankfurt n/O, kierownik DPV, komendant wojewódzki Policji w Gorzowie Wlkp. oraz naczelnicy Sztabu i Wydziału Prezydialnego KWP. Dotyczyło ono realizacji umowy międzyrządowej o współpracy policji i straży granicznych z 18 lutego 2002 r., a podczas jego trwania dokonano oceny współpracy komend powiatowych policji województwa lubuskiego i jednostek podległych Prezydium Policji we Frankfurcie n/O., podkreślono pozytywny aspekt organizowania wspólnych patroli oraz ustalono kierunki dalszej współpracy na rok 2006 (m.in. w zakresie kontroli drogowych, szkoleń językowych dla funkcjonariuszy, jak również współpracy w związku z Mistrzostwami Świata w Piłce Nożnej w Niemczech oraz Przystankiem Woodstock w Kostrzynie n/O)¹⁵.

W 2002 r. KWP w Gorzowie Wlkp. zawarła porozumienie z Wyższą Szkołą Policji w Basdorf (porozumienie z 17 października 2002 r. o wspólnych przedsięwzięciach doskonalenia zawodowego dla niemieckich i polskich funkcjonariuszy Policji w rejonie przygranicznym Brandenburgii i województwa lubuskiego), w wyniku którego zorganizowano wspólne kursy językowe z wykorzystaniem bazy szkoleniowej obu placówek. W funkcjonującym w Zielonej Górze Laboratorium Językowym¹⁶ przeprowadzono wówczas 9 kursów języka polskiego, w ramach których przeszkolono 30 policjantów niemieckich. W Basdorf odbyły się natomiast kursy z udziałem ponad 20 polskich policjantów (Bartuszek 2004, s. 20). W kolejnych latach KWP Gorzów Wlkp. kontynuowała kontakty z niemieckimi instytucjami szkoleniowymi, tj. Wyższą Szkołą Policji Brandenburgii (d. Basdorf, obecnie Oranienburg) oraz Instytutem Językowym Viadrina Sprachen GmbH Frankfurt n/O. W ramach tej współpracy w 2006 r. zorganizowano m.in.: 1) naradę

¹⁴Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w II półroczu 2009, b.d.

¹⁵Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2005. . .

¹⁶Powstało w wyniku realizacji Programu Współpracy Przygranicznej PHARE Polska-Niemcy CBC 2000 (projekt pn. „Ośrodek szkolenia Policji w Gorzowie Wlkp. z siedzibą w Zielonej Górze – Laboratorium Językowe”).

szkoleniową w związku z przygotowaniem do Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej dla kadry kierowniczej jednostek Policji Brandenburgii oraz KWP Gorzów Wlkp., Szczecin i Wrocław; 2) szkolenie dla oficerów łącznikowych policji polskiej i niemieckiej na temat wybranych problemów współpracy transgranicznej.

Także od 2006 r. strona polska aktywnie wspierała inicjatywę Prezydium Policji we Frankfurcie n/O, dotyczącą organizowania tandemowych kursów językowych dla policjantów polskich i niemieckich w rejonie przygranicznym (w ramach programu INTERREG III A). Do przeprowadzenia kursów zaangażowano Instytut Językowy Viadrina Sprachen GmbH. Instytut ten zrealizował trzy edycje kursów, w których udział wzięło 23 funkcjonariuszy policji polskiej i 28 funkcjonariuszy policji niemieckiej. Celem szkolenia była nie tylko nauka języka obcego, ale i zastosowanie umiejętności językowych w praktyce poprzez wspólne zajęcia z dziedziny mediacji i komunikacji interkulturalnej oraz pełnienie wspólnych służb patrolowych. Dodatkowym elementem szkolenia funkcjonariuszy z regionu przygranicznego były kursy organizowane przez Szkołę Policji w Słupsku i Wyższą Szkołę Policji Brandenburgii w zakresie warunków użycia broni, środków przymusu bezpośredniego, jak i wybranych przepisów prawa. W roku 2006 przeszkolono z tego zakresu około 40 funkcjonariuszy Policji województwa lubuskiego. W 2007 r. ponownie uzyskano środki pomocowe z UE w celu kontynuacji kursów językowych w ramach projektu „Partnerstwo Policji dla poprawy bezpieczeństwa na terenach przygranicznych”. W sumie przeprowadzono trzy edycje kursów językowych, podczas których przeszkolono 23 funkcjonariuszy garnizonu lubuskiego z jednostek w: Gorzowie Wlkp., Krośnie Odrz., Słubicach i Żarach¹⁷.

W związku z przystąpieniem Polski do grona państw układu z Schengen priorytetem stało się szkolenie funkcjonariuszy służby dyżurnej, gdyż – jak czytamy w sprawozdaniu KWP – „Znajomość języka sąsiada ma istotny wpływ na szybkość wymiany informacji, podejmowanie trafnych decyzji co do realizacji policyjnych działań”. Do przeprowadzenia kursów zaangażowano ponownie Instytut Językowy Viadrina Sprachen GmbH. Instytut ten zrealizował w 2008 r. trzy edycje kursów (udział wzięło 12 funkcjonariuszy policji lubuskiej i 24 funkcjonariuszy policji niemieckiej)¹⁸.

Dnia 6 października 2009 r. komendant wojewódzki Policji w Gorzowie Wlkp. podpisał deklarację partnerską i projekt pn. „Komunikacja bez

¹⁷Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2007 oraz plany współpracy na rok 2008, b.d.

¹⁸Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w roku 2008. ...

granic”. Na tej podstawie Prezydium Policji we Frankfurcie n/O uzyskało środki pomocowe UE na kontynuację kursów językowych w 2010 r., które skierowane zostały do policjantów pełniących służby patrolowe i zadania dzielnicowych (kursy językowe oraz szkolenie i doskonalenie zawodowe w aspekcie policyjnych działań transgranicznych). Po raz pierwszy podobna oferta została natomiast skierowana do policjantów pionu kryminalnego z miast przygranicznych, którzy w codziennej służbie współpracują z policją niemiecką i mają kontakt z niemieckimi obywatelami¹⁹.

Obecnie lubuska Policja uczestniczy w projekcie pn. „Wzmocnienie kompetencji językowych lubuskich funkcjonariuszy w związku z realizacją EURO 2012”. Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) ma na celu „trwałe i efektywne podwyższenie kwalifikacji językowych funkcjonariuszy z województwa lubuskiego”, co w praktyce ma podnieść efektywność działań służb publicznych podczas EURO 2012. Szkolenie ma objąć 564 osób, w tym 474 policjantów garnizonu lubuskiego, 30 funkcjonariuszy Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej oraz 60 funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej. W projekcie zrealizowane zostaną kursy z języka angielskiego i niemieckiego. Zajęcia będą się odbywały w Gorzowie Wlkp., Krośnie Odrz., Ślubicach, Świebodzinie, Wschowie, Zielonej Górze i Żaganiu (www.lubuska.policja.gov.pl, 31.03.2012)²⁰.

Poza kursami języka obcego funkcjonariusze obu krajów biorą udział w licznych szkoleniach, seminariach i ćwiczeniach, które mają za zadanie podniesienie poziomu wiedzy policjantów i tym samym poprawę jakości służby. Zaliczają się do nich: ćwiczenia z użyciem psów służbowych, staże i szkolenia funkcjonariuszy pionu kryminalnego, szkolenia dla oficerów łącznikowych, warsztaty dotyczące przestępczości zorganizowanej, hospitacje dotyczące przestępczości narkotykowej i analizy kryminalnej, zajęciach wychowania fizycznego, ćwiczenia dowódczo-sztabowe w zakresie pościgu transgranicznego oraz seminarium poświęcone prewencji kryminalnej (www.policja.pl, 16.01.2012)²¹.

¹⁹Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w II półroczu...

²⁰W sumie w okresie od września 2010 r. do kwietnia 2012 r. zaplanowano 4 czteromiesięczne kursy.

²¹Oprócz kontaktów bilateralnych funkcjonariusze polskiej i niemieckiej policji uczestniczą także w działaniach szkoleniowych realizowanych przez międzynarodowe instytucje szkoleniowe. Przykładem tego typu przedsięwzięć w latach 2008-2009 były: 1) seminarium nt. „Współpraca Policyjna poprzez wspólne placówki policyjne”, zorganizowane w Austrii przez Środkowoeuropejską Akademię Policyjną (MEPA); 2) seminarium poświęcone problematyce prewencji kryminalnej w ramach Europejskiej Akademii Policyjnej (CE-

Poza problematyką szkoleniową wykorzystanie środków unijnych ma na celu poprawę infrastruktury i warunków pracy (warunki lokalowe, środki transportu i łączności) lubuskiej policji. W ostatnim okresie realizowano dwa projekty w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, które umożliwiły kompleksową modernizację budynku KMP w Zielonej Górze oraz zaadaptowanie na potrzeby policji budynku pokoszarowego przy ul. Myśluborskiej w Gorzowie Wlkp. (nowa siedziba jednostek organizacyjnych KWP – Filii Samodzielnego Pododdziału Prewencji Policji z Zielonej Góry, I Komisariatu Policji, Laboratorium Kryminalistycznego oraz Archiwum KWP).

Na 2010 r. KWP Gorzów Wlkp. zaplanowała również realizację projektu pn. „Integracja systemów dowodzenia lubuskiej i brandenburskiej Policji” [Program Operacyjnej Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013], którego celem jest wyrównanie standardów wyposażenia, umożliwiającego wspólne i efektywne działania transgraniczne (zakup pojazdów specjalistycznych oraz integracja istniejących systemów teleinformatycznych). Projekt ma za zadanie stworzyć warunki dla skutecznej współpracy służb policyjnych w przeciwdziałaniu zagrożeniom bezpieczeństwa i porządku publicznego w regionie przygranicznym, w tym wzajemnego alarmowania się o zaistniałych sytuacjach niebezpiecznych występujących lokalnie²².

Oprócz codziennej współpracy, spotkań roboczych i działań szkoleniowych przedstawiciele współpracujących jednostek biorą udział w różnego rodzaju uroczystościach, imprezach masowych, obchodach świąt, spotkaniach integracyjnych oraz zawodach sportowych, organizowanych przez jednostki partnerskie i lokalne władze po obu stronach granicy. Na przykład w 2005 r. funkcjonariusze z Krosna Odrz., Zielonej Góry, Żar oraz ich niemieccy partnerzy brali udział w spotkaniu integracyjnym w ramach obchodów 1000-lecia Krosna Odrz. W kolejnych latach tzw. kontakty okazjonalne obejmowały m.in.: udział funkcjonariuszy niemieckich w obchodach święta polskiej Policji (Gorzów Wlkp 2007, Wschowa 2008), udział polskich policjantów w koncertach bożonarodzeniowych we Frankfurcie n/O, udział policji polskiej w Międzynarodowej Wystawie Lotniczej ILA w Berlinie, uroczyste otwarcie Posterunku Autostradowego w Berstetal, otwarcie mostu na

POL) – Wielka Brytania; 3) szkolenie z zakresu „Tworzenie i funkcjonowanie wspólnych punktów kontaktowych dla funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej i Służby Celnej na wewnętrznych granicach państw członkowskich Unii Europejskiej (CEPOL) – Francja.

²²Materiały KWP Gorzów Wlkp., Sprawozdanie z pozaoperacyjnej współpracy międzynarodowej w II półroczu... Pod koniec 2009 r. odbył się cykl spotkań poświęconych temu projektowi.

Nysie Łużyckiej, otwarcie nowego budynku KPP w Żaganiu oraz zmodernizowanego budynku KWP w Gorzowie Wlkp.

* * *

Podsumowując, zapoczątkowana w latach 90. i rozwijana w kolejnych latach współpraca jednostek polskiej i niemieckiej policji niewątpliwie przyczyniła się do znacznego ograniczenia zagrożeń wynikających m.in. z procesu wejścia Polski do UE i szerszego otwarcia granic. Skuteczna współpraca przede wszystkim w zakresie zwalczania przestępczości kryminalnej oraz działalności prewencyjnej ma swoje odbicie w poziomie bezpieczeństwa i porządku publicznego, odczuwanym przez mieszkańców terenów przygranicznych. Wypada mieć nadzieję, iż pomimo występujących problemów (wspomniana trudna sytuacja finansowa) kontynuacja współpracy zapewni obywatelom dalszy wzrost bezpieczeństwa i przyczyni się do podniesienia skuteczności walki z przestępczością.

Literatura

- BARTUSZEK G. (2004), Na pograniczu. Współpraca policji polskiej i niemieckiej, „Gazeta Policyjna”, nr 22.
- KULESZA A. (2004), Niemieckie radiowozy na lubuskich drogach, „Gazeta Policyjna”, nr 45.
- MENKES J. (1997), Od współpracy policyjnej do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 3.
- MISIUK A. (2000), Polskie służby policyjne i graniczne w drodze do Europy, [w:] Polska droga do Schengen, Warszawa.
- MISIUK A., SOKOŁOWSKI M. (2002), Współpraca regionalna policji (perspektywy i obawy), [w:] Europa regionów. Tradycje i perspektywy, red. naukowa B. Nitschke, Zielona Góra.
- PACIORKOWSKI J. (2004), W unijnej symbiozie, „Gazeta Policyjna”, nr 46.

Piotr Krystians

**POLISH-GERMAN COOPERATION OF POLICE SERVICES
(LUBUSKIE VOIVODSHIP-BRANDERBURG)**

Abstract

Crime does not recognize territorial boundaries. This statement has taken on a new dimension as a result of political transformations initiated in 1989. Poland had to face not only positive, and undoubtedly prevailing, changes in the political, social and economic spheres, but also negative aspects of the transformation process (among the others: the rapid development and activity of organized crime groups). The border areas, especially the ones situated along the Polish-German border (until 2004 - EU external border) were particularly vulnerable to the above mentioned dangers in the first years of transformation. Therefore, local Polish police and their western partners (especially German police) played a special role in preventing and combating crime as well as in the protection of public order. The cooperation of Polish and German police, initiated in the 1990s and developed in the following years, undoubtedly contributed to the significant reduction of the risk resulting also from the process of Poland joining the EU and "wider" border opening. Effective cooperation, especially in the field of combating crime and preventive activities, is reflected in the level of security and public order perceived by the inhabitants of cross-border areas.